

ב"ה

סיום הרמב"ם

'הלכות בטעמיהן'!?

בנוגע להמדובר אודות לימוד ספר היד החזקה להרמב"ם, הלכות פסוקות ללא טעמים - עוררו קושיא גדולה (לכאורה):

בקונטרס אחרון דהלכות תלמוד תורה" - מביא אדמו"ר הזקן את פלוגתת הרמב"ם והרא"ש אם מותר להורות מתוך הלכות פסוקות, שלדעת הרמב"ם מותר להורות מתוך הלכות פסוקות, וראיה לדבר - "שחיבר ספרו משנה תורה בלי נתינת טעמים להלכות כלל, ועשאו להורות מתוכו לבדו, כמו שכתוב בהקדמתו שם שלא יצטרך אדם לחיבור אחר בעולם כו", ואילו לדעת הרא"ש - "כל המורים מתוך דברי הרמב"ם כו' טועים כו", שאין להורות מתוך הלכות פסוקות ללא ידיעת טעמי ההלכות, מפני שיכולים לבוא לידי טעות כו'.

ואדמו"ר הזקן מכריע כדעת הרא"ש, ומטעם זה חיבר את ה"שולחן ערוך" באופן של "הלכות בטעמיהן" דוקא (כמבואר בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר).

ועל פי זה - אינו מובן: כאשר מציעים שכולם יתאחדו בלימוד אחד [דבר ההולך ומתפשט, עד שיהיה דבר השווה לכל נפש], הרי בודאי שהכוונה היא גם לכל בני ישראל, כולל - נכדיו של אדמו"ר הזקן, חסידיו וכל ההולכים בדרכיו ואורחותיו, ואם כן, היתכן שעושים "שטורעם" לקבוע שיעור בכל יום [קביעות בזמן, ויתירה מזו - קביעות בנפש] בלימוד ספר היד להרמב"ם, ספר של הלכות פסוקות ללא טעמים - היפך דברי אדמו"ר הזקן שלימוד הלכות צריך להיות באופן ד"הלכות בטעמיהן" דוקא!?! לכאורה, לא זו בלבד שאין זו "תקנה", אלא אדרבה: לדעת אדמו"ר הזקן (שמכריע כדעת הרא"ש) - הרי מלימוד כזה יכולים לבוא לידי

טעות כו', מכיון שלא יודעים את טעמי ההלכות!?

...והמענה לכל זה - מפורש בדברי אדמו"ר הזקן בקונטרס אחרון הנזכר לעיל, והדבר פשוט כל כך עד

שלפלא השאלה שבדבר מלכתחילה:

אודות דעת הרא"ש (שאדמו"ר הזקן מכריע כמותו) שאין להורות מחיבורו של הרמב"ם להיותו הלכות פסוקות ללא טעמים - כותב אדמו"ר הזקן בקונטרס אחרון ש"סבירא לן כטעמא קמא בפירוש רש"י שמדמין לה כו", היינו, שמה שכתוב בגמרא שאלו ה"מורין הלכה מתוך משנתן" נקראים "מְבַלֵּי עוֹלָם", הרי הטעם לכך הוא - "דכיון דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גורמין שמדמין לה דבר שאינו דומה".

כלומר: מה שכותב אדמו"ר הזקן שצריך להיות "הלכות בטעמיהן", כדי שלא יהיה הענין ד"מְבַלֵּי עוֹלָם" - אין זה אלא כדי לשלול את הענין ש"מדמין לה דבר שאינו דומה", היינו, שכאשר רוצה ללמוד מהלכה זו בנוגע לענין אחר הדומה לו, לדמות מילתא למילתא ולהבין דבר מתוך דבר - הנה אם אינו יודע את הטעם דהלכה זו, אזי יטעה ויִדְמָה דבר שאינו דומה, ואילו היה יודע את טעם ההלכה - היה רואה ששני המקרים אינם דומים זה לזה.

אמנם, כאשר לא מדובר אודות לימוד באופן דמבין דבר מתוך דבר, לדמות מילתא למילתא, כי אם אודות לימוד הלכה זו עצמה - פשיטא שיכולים ללמוד את ההלכה ללא הטעם שבה, כי בלימוד הלכה זו עצמה אין חשש ומקום לטעות כלל. - איזה טעות יכולה להיות כאשר לומדים הלכה שרצועות התפילין צריכים להיות שחורות, או כאשר לומדים הלכה: "מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה", וכיוצא בזה בשאר הלכות - זוהי הלכה ברורה שאין שום מקום לטעות בה!

כאשר לומד פשוטן של הלכות, וחוזר עוד פעם ועוד פעם כו' - אזי אין צורך בזהירות מטעות, מכיון שלומד הלכה ברורה שאינה משתמעת לתרי אפי: מה שאין כן כאשר לומד בעמקות יותר, לרדת לעומקה של הלכה, שאז מנסה להבין דבר מתוך דבר - אזי דרושה זהירות שלא יטעה בדבר, ובלשון החסידות - להזהר שלא לסטות מנקודת החכמה, שכל זה שייך רק בבינה, שמכיון שכל ענינה הוא התפשטות לאורך ורוחב, אזי

דרושה הזהירות שתשאר קשורה לנקודת החכמה, אבל בנוגע לנקודת החכמה עצמה - לא שייך ענין זה, מכיון שאינה אלא נקודה בלבד, ובעניננו - נקודת הפסק דין, כשר מותר או טהור.

ומכיון שכן, כאשר לומדים את ספר היד להרמב"ם, הלכות פסוקות ללא טעמים, והלימוד אינו כדי להבין דבר מתוך דבר ולדמות מילתא למילתא, כי אם לדעת את פשוטן של ההלכות שבדברי הרמב"ם - הרי זה לימוד הלכות התורה לכל הדעות.

קטע משיחת ליל יב סיון, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשד"מ ח"ג ע' 1985.

1 רפ"ב.

2 בתשובותיו כלל לא סימן ט.

3 ראה לקו"ד ח"א ז, א. לקו"ש ח"ז ע' 351 הע' 41. וש"נ.

4 סוטה כב, א.

5 רמב"ם הל' תפילין רפ"ג.

6 הל' שבת פכ"ד ה"ה.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה